

VIII З'ЇЗД УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ГЕНЕТИКІВ І СЕЛЕКЦІОНЕРІВ ім. М.І. ВАВИЛОВА

М.В. РОЙ¹, Т.М. ЧЕЧЕНСЬКА²

¹Інститут цукрових буряків УААН
03141, Київ, вул. Клінічна, 25 tsb@tsb.kiev.ua

²Національний аграрний університет,
Інститут фізіології рослин і селекції НААН України
03041 Київ, вул. Героїв обозових, 15, tchgen@rambler.ru

3 24 до 28 вересня 2007 року у мальовничому куточку Криму в місті Алушта на базі туристично-оздоровчого комплексу "Чайка" проходив черговий VI з'їзд Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова. VIII з'їзд збігався з 40-ю річницею від часу заснування товариства та був присвячений 120-річчю від дня народження М.І. Вавилова.

У роботі з'їзду брали участь 82 делегати та 103 участника від 21 регіонального відділення товариства, які об'єднують вченіх установ Національної академії наук України, Української академії аграрних наук, Академії медичних наук України, представників профільної вузівської науки Криму та ін., серед учасників VIII з'їзду були вчені з Росії, Білорусі, Азербайджану, Латвії, Великої Британії. Всього у роботі з'їзду взяли участь 233 особи.

До з'їзду видано фундаментальне двотомне видання "Досягнення і проблеми генетики, селекції та біотехнології". В оглядових і експериментальних статтях наведено дані з основних напрямів загальної, молекулярної, медичної, біохімічної, екологічної генетики, селекції рослин, тварин, мікроорганізмів, з аналозами та оцінкою генетичних ресурсів, біотехнології, викладання генетики, селекції, біотехнології та ін.

Із привітанням з нагоди відкриття з'їзду 25 вересня до учасників звернувся головуючий на засіданні Президент товариства академік УААН М.В. Рой. Привітали учасників з'їзду також від Алуштинської міської Ради — депутат, д.с.-г.н. В.П. Гоговін, від Інституту загальної генетики ім. М.І. Вавилова РАН заступник директора Ін-ту д.б.н., професор І.В. Годденкова-Павлюва, від Ростовського відділення РТГІС — д.с.-г.н., професор В.Г. Картамишев.

На пленарному засіданні з доповідю "М.І. Вавилов і сучасна генетика" виступив чл.-кор. НАН України С.С. Малюта. У доповіді к.б.н. В.А. Труханова "Перші сторінки історії Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова", були наведені цікаві історичні факти про створення товариства з ініціативи його засновників: чл.-кор. НАН України В.П. Зосимовича, д.б.н., професора П.К. Шкварнікова, чл.-кор. НАН України І.М. Полякова, про перебіг установчого з'їзду товариства у березні 1967 р. З пленарними науковими доповідями виступили: акад. УААН Ю.М. Сиволап (Одеса), д.б.н., професор М.В. Кучук (Київ), чл.-кор. НАН України В.А. Кунах (Київ), акад. НАН України Я.Б. Блюм (Київ), акад. УААН М.В. Роїк (Київ), від компанії - спонсора "Applied Biosystems" — Д. Чеботаєв.

У другій половині дня 25 вересня відбулися збори делегатів з'їзду, голосував на засіданні чл.-кор. НАН України С.С. Малюта. Було заслушано звітну доповідь Президії про роботу товариства за період між VII та VIII з'їздами, яку виголосив президент УТГіС ім. М.І. Вавилова акад. УААН М.В. Роїк. Делегати з'їзду обізворили (д.мед.н., професор І.Р. Барилляк, д.с.-г.н., професор В.В. Базалій, акад. НАН України Я.Б. Блюм та ін.) та одноголосно визнали роботу Президії та Ради товариства задовільною.

За пілірну роботу Президія товариства нагородила Почесною грамотою велику групу членів товариства. Зі звітом Ревізійної комісії виступила к.б.н. М.О. Корнєєва, звіт було одноголосно затверджено.

З наступного питання порядку денного — виборів Ради товариства — слово було надано головуючому

чл.-кор. НАН України С.С. Малюті. Одноголосно шляхом відкритого голосування затверджено такий кількісний та особовий склад Ради товариства: Г.Р. Акопян, В.В. Базалій, І.Р. Барилляк, О.В. Білинська, Я.Б. Блюм, В.П. Буркат, Л.О. Вильчинська, Р.А. Волков, М.В. Гончар, Т.К. Горова, О.В. Дубровна, М.В. Зубець, В.В. Кириченко, Л.Є. Ковалчук, І.А. Козерецька, В.С. Коновалов, В.С. Конмарський, В.А. Кравченко, В.А. Кунах, М.В. Кучук, М.А. Литвиненко, Л.Л. Лукаш, В.О. Лях, С.С. Малюта, В.С. Мамалига, М.Д. Мельничук, В.Г. Михайлів, О.В. Мітрофанова, В.В. Моргун, А.І. Опалко, М.В. Роїк, В.К. Рябчук, О.І. Савіна, Ю.М. Сиволап, Т.В. Скібан, О.О. Созінов, І.Д. Соколов, А.Х. Стельмах, А.Т. Фартушнік, В.О. Федоречко, Т.М. Чеченєва.

На засіданні Ради товариства, одразу після її обрання, з пропозиціями обрати Президентом УТГіС на новий строк виступили: д.б.н., професор О.В. Мітрофанова запропонувала кандидатуру чл.-кор. НАН України В.А. Кунаха, акад. УААН Ю.М. Сиволап за пропонував кандидатуру акад. УААН М.В. Роїка. Збори делегатів постановили провести таємне голосування щодо обрання Президента УТГіС. У зв'язку з цим одноголосно було обрано лічильну комісію у складі: Л.Л. Лукаш, Г.Р. Акопян, А.Т. Фартушнік.

За результатами таємного голосування більшістю голосів членів Ради товариства Президентом УТГіС на новий термін обрано чл.-кор. НАН України В.А. Кунаха.

На пропозицію В.А. Кунаха шляхом відкритого голосування віце-президентами товариства одноголосно обрано: д.мед.н., професора І.Р. Барилляка, д.б.н., професора М.В. Кучука, акад.

УАН Ю.М. Сиволапа, ученим секретарем — д.б.н. О.В. Дубровну. Обрано членів Президії УГПС: акад. НАН України Я.Б. Блюма, акад. УАН Т.К. Горозу, д.б.н. Л.Л. Лукаш, акад. НАН України В.В. Моргуна, акад. УАН М.В. Роіка, акад. НАН України та акад. УАН О.О. Соzinova, д.б.н., професора В.О. Федоренка, д.б.н. Т.М. Чеченеву. Скарбником товариства обрано к.б.н. І.І. Лялько. 26–27-го вересня у першій половині дня проходили пленарні засідання, а після обіду — засідання по секціях. Усього було заслушано і обговорено 12 пленарних докладів. 61 секційну доповідь, представлено 88 стендових повідомлень. 28 вересня проведено заключну дискусію, прийнято рішення з'їзду.

РІШЕННЯ

ІІІ з'їзду Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова (Алушта, Крим, 24–28 вересня 2007 року)

1. Схвалити звіт про роботу Президії товариства між VII і VIII з'їздами.

2. Президії товариства організувати протягом року виготовлення нових членських квитків. Регіональним відділенням провести перереєстрацію членів товариства. Госилити роботу зі збору членських внесків. Встановити такий розмір щорічного членського внеску з 2007 року: доктори наук — 20 грн, кандидати — 10 грн, безнаукового ступеня — 5 грн.

3. Президії товариства вивчити питання та доповісти Раді товариства про можливість співпраці УГПС ім. М.І. Вавилова з міжнародними спорідненими

організаціями з генетики, селекції та біотехнології.

4. Президії товариства продовжувати проведення щорічно наукових конференцій між з'їздами та започаткувати конкурс на кращі наукові розробки.

5. Президії товариства звернути увагу законодавчих і виконавчих органів влади, відповідних міністерств і відомств на необхідність організації наукових робіт у галузі створення трансгенних організмів на основі вітчизняних селекційних матеріалів і генетичних конструкцій.

6. Президії товариства звернутися з клопотанням до Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки, Міністерства аграрної політики, Міністерства охорони здоров'я про необхідність підвищення рівня підготовки спеціалістів у галузі генетики, медичної біотехнології, селекції як у вузах, так і в наукових установах. Звернути увагу на необхідність видання сучасних підручників з названих наукових напрямків.

7. З'їзд висловлює ширу подяку членам редколегії, рецензентам, особисто головному редакторові члену-кореспонденту НАН України В.В. Кунаху, академікові УАН М.В. Роіку, а також спонсору — компанії "Applied Biosystems", за сприяння якого вийшло цуком видання "Досягнення і проблеми генетики, селекції та біотехнології" у двох томах.

8. Враховуючи важливість проблем генетики людини та медичної генетики для охорони здоров'я населення України, Президії товариства сиріячи реалізації Постанови Кабінету Міністрів України від 2 липня 1999 р. "Про створення Інституту медичної генетики".

ЗВІТ

Президії Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова про роботу між VII та VIII з'їздами (2002–2007 рр.)

VIII з'їзд збирається з ювілейною датою у житті нашого Товариства. Перший установчий з'їзд відбувся 40 років тому у березні 1967 року. Засновниками Товариства були чл.-кор. НАН України В.П. Зосимович, д.б.н., професор П.К. Шкварников, чл.-кор. НАН України І.М. Поляков. Серед учасників цьогорічного з'їзду с чимало тих, хто брав участь в організації і становленні нашого Товариства, хто плідно працював у ньому всі ці 40 років.

1. Структура та чисельність товариства

За період між VII та VIII з'їздами відбулися деякі зміни у чисельності Товариства та його структурі. За даними на 1 вересня 2007 року чисельність Товариства складає 1210 членів, що майже на 300 членів менше, ніж було у 2000 році. Практично без змін зберегли свою чисельність Київське, Асканійське, Одесське, Вінницьке відділення. Останнім часом зафіксовано ріст Луганського, Закарпатського відділення. На жаль регулярно не відповідали на листи та звернення Президії Товариства голови Полтавського відділення І.В. Колісник, Житомирського відділення — В.В. Шабликін, Тернопільського — В.А. Борисенко.

Серед причин скорочення чисельності товариства: вихід працівників на пенсію, зміна місця роботи, віїзд за кордон. Стратогенною причиною зменшення є нездовільні фінансування наукових досліджень і, у зв'язку з цим, падіння престижу професії науковця.

Разом з тим, варто наголосити на і новленні фінансових виплат за наукові ступені та звання.

Зазвітний період ділили з життя акти, які члени Товариства: О.С. Алексєєв, д.с.-г. наук, професор; П.М. Барсук, к.с.-н.; Л.С. Гасаненко, к.с.-н.; Д.М. Года, к.б.н., доцент; М.Д. Гончаров, д.г.н. професор; І.О. Заморська, к.с.-н., доцент; С.І. Константинов, д.с.-н. професор; В.С. Набока, доцент; П.М. Чекригин, к.с.-н.; І.П. Чучмі, д.с.-н., професор; В.Г. Шахбазо, д.б.н., професор; І.А. Шевцов, д.б.н., професор; І.В. Яшовський, д.с.-н., професор.

2. Кадровий склад

Товариство має потужний науковий потенціал — серед його членів 14 академіків та чл.-кор. НАН України, УАА та АМН України, більше ніж половина складу Товариства є докторами та кандидатами наук. Переважна частину висококваліфікованих наукових кадрів зосереджена у великих відділеннях Київському міському, Харківському, Львівському, Одеському, Київському обласному.

Так, Київське міське відділення нараховує понад 230 членів, які працюють у 12 первинних організаціях Харківське — 218 осіб у 14 первинних організаціях, Львівське — 86 осіб у 6 первинних організаціях. Є ряд малих відділень, які мають дві-три первинні організації: Волинське, Хмельницьке відділення, або всі члени цих регіональних Товариства з співробітниками однієї установи: Асканійське, Донецьке, Чернівецьке.

За звітний період маємо певне видоткове збільшення членів Товариства з науковими ступенями, що пов'язане з регулярною виплатою заробітної плати, введенням доплат за вчені зван-

ня та наукові ступені: продовження активної роботи вчених тісно виходу на наукову генетику. Практикуються залучення до членства студентів старших курсів університетів (Київська міська, Луганське, Чернівецьке відділення). Члени товариства підічно працюють з молоддю. Велика увага приділяється участі у роботі Малої Академії Наук. Гіді отставка кадрів відповідної кваліфікаціїздійснюється через докторантuru та аспірантуру.

Серед найактивніших спеціалізованіх учених ради, що захищають дисертації з генетики є такі установи: Інститут фізики та рослинної генетики НАН України, Інститут клітинної біології та генетичної інженерії НАН України, Харківський університет ім. В.Н. Каразіна, із молекулярної генетики — Інститут молекулярної біології та генетики НАН України.

За селекційними спеціальностями активно працюють ради інститутів УААН: Інститут землеробства (Чабани), Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва (Харків), Інститут розведення та генетики тварин (Чубинська Київської обл.), Інститут цукрових буряків (Київ), Інститут овочівництва і баштанництва Харківського національного аграрного університету ім. Докучаєва та Харсонського аграрного університету.

За спеціальністю "Ботехнологія" активно працюють такі спеціалізовані вчені ради: Інститут клітинної біології та генетичної інженерії НАН України, Інституту молекулярної біології та генетики НАН України, Інституту мікробіобіології та вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України. Відкрито нову спеціалізацію вченураду в Національному аграрному університеті.

3. Організаційна робота Президії товариства

За станом на 1 вересня 2007 року звітно-вибірчі збори відбулися у

21 регіональному відділенні. На звітних зборах обрано новий склад низки відділень, керівники відділень та делегати на VIII з'їзд, затверджено звіти. Робота Товариства за звітний період мала певні труднощі, але постійно підтримували тісний зв'язок із Президією Товариства голови відділень: Луганського — І.Д. Соколов, Вінницького — В.С. Мамалига, Черкаського — А.І. Одако, Волинського — Т.П. Лісовська, Херсонського — А.П. Орлюк.

Під час звітних зборів було обрано нових голів низки відділень: Хмельницького — І.М. Ковтунік, Чернівецького — Р.А. Волков, Запорізького — В.О. Лях, Харківського — В.В. Кириченко, Асканійського — О.І. Дудка, Львівського — В.О. Федоренко, Кримського — В.О. Волинкін, Тернопільського — Н.М. Страшнюк.

За пропозицією членів Президії найбільше за кількістю членів Київське відділення було розділене на два Київське міське (в.о. голови к.б.н., доцент Київського національного університету ім. Тараса Шевченка І.А. Козерецька) та Київське обласне (в.о. голови д.б.н., професор Інституту розведення та генетики тварин УААН В.С. Коновалов).

Складним є болючим з питання сплати членських внесків. Більшість відділень перерахували внески за 2002–2006 роки, але інколи не в повному обсязі, детальний стан сплати членських внесків наведено у звіті реалізації комісії Товариства. Завданням новообраної Президії буде нелегка праця по організації регулярного збору внесків, які є основним джерелом фінансової діяльності Товариства.

У зв'язку із недостатньою кількістю коштів на відрядження в наукових установах Президія товариства збиралася

частіше у складі її київських членів та практикувала розширені засідання, використовуючи присутність у Києві на загальних річних зборах УААН та НАН України генетиків та селекціонерів України, таких засідань проведено 23. Крім того, президент Товариства ака-демік УААН М.В. Ройк, перший віце пре-зидент чл.-кор. НАН України В.А. Кунах та вчений секретар д.б.н. Т.М. Чече-нєва оперативно вирішували питання, розсилаючи документи звичайно та електронною поштою членам Президії та головам відділень, або телефоном.

Велику роботу проведено Прези-дією Товариства із Державної реєстра-ції друкованого засобу масової інформації журналу "Вісник Української о Товариства генетиків та селекціоне-рів". Цю копітку роботу успішно здій-снено к.с.-г.н., доцентом Національного аграрного університету Т.В. Новак.

Товариство отримало свідоцтво про реєстрацію. Цю роботу здійснено вче-ним секретарем д.б.н. Т.М. Чеченевою та скарбником к.б.н. І.І. Лялько.

Підготовку до VIII з'їзу розпочато рік тому, члени товариства, генетики та селекціонери різних країн виявили на-лежну активність, наслідком якої є велика кількість статей, які надруковані у двотомному виданні "Досягнення і проб-леми генетики, селекції та біотехноло-гії". Загальний обсяг томів 71.6 друкова-них аркушів. Велику роботу з організації цього видання здійснили чл.-кор. НАН України В.А. Кунах, д.б.н. Т.М. Чечене-ва, д.б.н. О.В. Дубровна, к.б.н. І.І. Ляль-ко, д.б.н. М.В. Кучук.

Необхідно вирішити питання про перереєстрацію членів товариства та видачі поспідчені нової о зразка.

4. Видавнича діяльність

Однією з форм наукової діяльності відділень Товариства є видавнича діяль-

ність. Статті членів Товариства дру-валися у періодичних зарубіжних вітчизняних фахових журналах, відо-вих наукових бюллетенях та збірниках праць.

В середньому, згідно зі звітами, що надійшли з обласних відділень, кож-із членів товариства надрукував : останні роки щонайменше дві науко-стatti за рік. Найактивнішими є члени Кіївського місцевого та Кіївського обласного, Харківського, Асканійського, Хмельницького відділень. Найбільшу кількість закордонних статей надру-ковано членами Кіївського міського віддіління.

Велику роботу проведено щодо ви-дання монографій та підручників. Лідерами в цьому напрямку є Харків-ське (84), Київське обласне (37), Київ-ське міське (14) та Вінницьке відді-ління.

Безумовним успіхом наших нау-ковців вважаємо видання українською мовою сучасних підручників з біотех-нології, генетики та селекції. Серед них у першу чергу треба згадати підручник "Біотехнологія рослин" (к.б.н., доцент М.Д. Мельничук, к.с.-г.н., доцент Т.В. Но-вак, чл.-кор. НАН України В.А. Кунах, Кіївське міське відділення), який отри-мав Державну премію України в галузі науки і техніки 2005 року; підручник "Медична біологія" під редакцією чл.-кор. АПН України, професора В.П. Піша-ка та професора В.І. Бажори (створе-ний представниками 14 кафедр медич-ної біології та генетики України); під-ручник "Генетика", 2-го видання (д.б.н., професор В.М. Тоцький, Одеське від-діління); посібник "Генетика з основами селекції" (професор В.І. Ніколайчук, доцент Б.Б. Надь, Закарпатське відді-ління); посібник "Біологія продуктив-ності сільськогосподарських тварин"

(д.с.-х.н., професор І.О. Гасбатенко, д.с.-х.н., професор М.І. Гиль), посібник "Генетика. Практикум" (професор І.Д. Соколов та ін., Луганське відділення), посібник "Генетика людини" (д.б.н., професор Л.О. Атраментова, О.В. Філіпчова. Харківське відділення), посібник "Генетические основы селекции растений и животных" (Л.І. Воробйова, О.В. Таглена, Харківське відділення).

Зазичний період опубліковано значну кількість монографій, серед яких: "Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби, червоної степової породи". "Вівчарство України". (Асканійське відділення); "Тютюн. Вирощування переробка" - (М. Ковтуник та ін., "Культура гвечихи" - О.С. Алексєєва, М. Єлатін, Л.К. Тараненко (Хмельницьке відділення); "Наукове забезпечення сталого розвитку сільського господарства в лісостепу України" в 2 томах – автори І.І. Ібатуллін, М.М. Городній та ін.; "Біотехнологія вікарських рослин. Генетичні та фізіологічно-біологічні основи", чл.-кор. НАН України В.А. Кунах; "Мікроклональне розмноження рослин" Г.П. Кушнір, В.В. Сарнацька (Київське міське відділення).

Систематично, з 2003 року виходить двократно двічі на рік журнал "Вісник Українського Товариства генетиків та елекціонерів", де друкуються оригінальні та оглядові статті, велика увага приділяється історії генетики України, встановлюються видатні особистості, головний редактор чл.-кор. НАН України В.А. Кунах, шеф-редактор журнала – акад. УААН М.В. Ройк.

Регулярно видавався великий за бєсідом збірник наукових праць "Факти експериментальної еволюції організмів", де друкувались статті, які були представлені як пленарні доповіді, так-

стендові повідомлення з однотемних щорічних наукових конференцій. На сьогодні мameмо вже три видання цього збірника.

Наукова діяльність членів Товариства направлена на створення високо-врожайних сортів рослин, високопродуктивних порід тварин, вихідного матеріалу для селекції, за допомогою нових сучасних методів біотехнології та молекулярної генетики.

Визначні досягнення в генетиці озимої пшениці має Інститут фізіології рослин і генетики НАН України, до під-керівництвом акад. НАН України В.В. Мортгана створено і внесено до реєстру 15 нових сортів озимої пшениці: Фаворитка, Золотоволоса, Зимоярка, Смуглянка, Циганка, Лівана та ін. Небачену для Чернігівщини урожайність пшениці 101 ц/га отримано з пошкодженого сортом Смуглянка. Урожайність нового сорту майже в тричі перевишила максимальний показник, зафіксований в регіоні 1987 р. – 36,5 ц/га (газета "Урядовий кур'єр", 24 липня 2007 р.).

У ННЦ Інститут землеробства УААН селекційну роботу проводить з 21 сільської осподарською культурою. Безліч середньо в Інституті створено такі сорти: озимої пшениці – Поліська 90, Копилівчанка та Столична; ярої пшениці – Рання 93, Скороспілка 98 та 99, Віка, Недра; кукурудзи – Десна СВ, Случ МВ, Говерла МВ, Остер; гречки – Українка, Антарія, Оранта; проса – Київське 86. Омріяне, Новокіївське 01; сої – Київська 98, Устя, Елена, люпину – Вересневий, Серпневий, Бурштин, Круглик; ріпаку – Сенатор якокс. Чемпіон України; люцерни Ярославна, Роксолана, Наречена півночі, конюшини – Дарунок, Кумач, Полянка та інші.

За 2002–2006 роки до державного сортовипробування вченими Хмельницького відділення передано 4 сорти гречки, два з них Елена і Рубра районовані, решта проходять державне сортовипробування.

Вчені Вінницького відділення Інституту кормів УААН, Вінницького державного аграрного університету продовжували селекційну роботу із селекції 15 видів кормових зернобобових і зернофуражних культур, зокрема: люцерни посівної, конюшини ліченої, конюшини гібридної, конюшини повзучої, плядвеню рогатого, стоколосу безостого, костриці ліченої, тимофіїки ліченої, костриці очеретяної, пажитніш багаторічної, тонконогу лічучого, гороху, сої, кормових бобів, озимого тритикале. За результатами конкурсного сортовипробування занесено до Державного реєстру сортів рослин України 26 сортів (22 сорти – ІК УААН та 4 сорти – ВАДУ). Внесено в Реєстр сортів рослин України 12 нових сортів селекції Вінницької державної сільськогосподарської дослідної станції, в т.ч.: ярого ячменю З – Скіф, Вінницький 28, Лофант; ярой вики З – Ариадна, Віаріка, Світлана; озимого ріпаку З – Чорний Велетень, Ранок Поділля, Антарія; ярого ріпаку З – Марія, Оксамит, Аїра, на які отримано авторські свідоцтва. Сорти озимого та ярого ріпаку створені в співавторстві з Національним аграрним університетом.

Упродовж звітного періоду селекціонерами Харківського відділення передано до державного сортовипробування 150 сортів. Внесено до Реєстру сортів рослин України 52 селекційні розробки. Сорт озимої пшениці Харус, гібрид озимого жита Первісток, сорт ярого ячменю Джерело, гібриди сочняшнику оліїнового типу Еней і Дарій

нагороджено дипломами і золотими медалями "Кращі вітчизняні товарі 2004–2005 рр."

За останні роки в Інституті овочівництва та баштанництва УААН та його мережі створено 114 об'єктів інтелектуальної власності – 84 сорти і 30 гібридів F₁. Створені економічно важливі сорти та гібриди на новій генетичній основі, які відрізняються ранньостиглістю, дружним досягненням, високим рівнем стійкості до біотичних і абіотичних чинників, а також підвищеним вмістом у продуктивних частинах рослин біологічно цінних та лікувально-профілактичних компонентів: по капусти (Тетянка, Яна, Ольга), по цибулям (Забава, Сюрприз, Мавка), по томату (Астероїд, Алета), по перцю сонячному (Снігур, Світлячок, Валюша, Злагода F₁), по моркві (Яскрава, Кримчанка, Квітневська), по оцукру, по буряку столовому, по баклажану та по малопоширенім – пастернак (Гормон), петрушка (Стихія), салат латук (Зоренад, Диво-рай), салат головчастий, селера, шпинат (Красень Полісся), бамія (Діброка) та іншим видам рослин.

За результатами роботи фахівців Харківського відділення занесено до Державний Реєстру сортів рослин – 33 сорти, у тому числі озимої пшениці З, кукурудзи – 3, сої – 2, рису – 6, багаторічних трав – 5, баштанних культур – 12, томатів – 1, бавовнику – 1.

Закарпатським Інститутом агропромислового виробництва, у тююнництві внесено до Реєстру сортів України: сорти потюн Гостролист 24, Бахчанський 4. Закладено на довгострокове зберігання у Національно складище 91 лінія кукурудзи Закарпатського генофонду. Виведено нові сорти меліси лимонної Цитронела

та гофенту ганусового Бактянськ, які 2006 р. занесені до Реєстру сортів України.

Фах вчима Інституту розведення і генетики тварин УДАН (Київське обласне відділення) завершено виведення та державною комісією єю проведено апробацію і затверджено як нові селекційні досягнення: українська червона молочна порода великої рогатої худоби, бура молочна городи, південний внутрішньорідний тип української чорно-ріб'ятої молочної породи з південно-провальським і придністровським зональними заводськими типами, сумський внутрішньорідний тип української чорно-ріб'ятої молочної городи, Буковинський заводський тип та шість заводських ліній української чорно-ріб'ятої молочної породи.

Спільно з фахівцями Державного науково-виробничого концерну "Селекція" та інших установ, відповідно до Закону України "Про племенну справу у тваринництві", розроблено низку положень та нормативних документів у тваринництві.

Членами Асканійського відділення проведено значну селекційно-генетичну роботу із вдосконалення наявних і створення нових порід овець, великої рогатої худоби і свиней в умовах півдня України. Зараз є у наявності відтворювальні стада овець Цигейської, Асканійської м'ясо-шерстої, Асканійської тонкорунної, приствореній тваринського типу південної м'ясної породи великої рогатої худоби. Вивчено селекційно-генетичні параметри відходників горід Кубинській Зебу, Санта Гетрула, Шорт-Горн, Червона Степоза. Розроблено цілісну технологію селекції сільськогосподарських тварин за молекулярно-генетичними маркерами, використання якої забезпечує підвищення ефектив-

ності селекційного процесу в 1,4-1,8 раза.

Результати досліджень лабораторії онко-генетики Інституту експериментальної патології, онкології та радіобіології ім. Р.В. Кавецикого НАН України успішно впроваджено у практику – при Київській міській онкологічній лікарні відкрито кабінет онкогенетичного консультування.

5. Пропаганда наукових знань

Пропаганда наукових знань є одним із статутних обов'язків членів Товариства. За звітний період ця робота була зосереджена головним чином у обласних відділеннях та первинних осередках Товариства. Серед форм пропаганди були наукові симпозіуми та конференції, семінари, виступи на радіо та телебаченні, статті у газетах та журналах.

Співробітники Інституту розведення і генетики тварин УДАН регулярно виступають на радіо і телебаченні, дають інтерв'ю з актуальних проблем генетики та селекції, охороні та збереженню генофонду сільськогосподарських тварин, генетичної безпеки та можливих віддалених наслідків радіаційно-хімічного забруднення (Київське обласне відділення).

Члени Київського міського відділення проводили прес-конференції на телебаченні, друкувались у газетах: "Урядовий кур'єр", "Дзеркало тижня", "Вечірній Київ", "Факти" тощо; проводили школи-семінари для вчителів середніх шкіл. Брали участь у ювілейних виставках досягнень вітчизняної науки.

Активно проводиться робота із пропагандою наукових знань членами Харківського відділення. За звітний період ними здійснено 68 виступів на радіо, 36 на телебаченні, надруковано 54 статті у газетах, 29 статей у журналах, взя-

то участь у 36 виставках. Невеликі за кількістю членів Херсонське та Асканійське відділення взяли участь у 32 та 29 виставках відповідно.

Пропагандою досягнень генетики та селекції є "Дні поля", які щорічно проводять Інститут фізіології рослин і генетики НАНУ, селекційні заклади Вінницького та Херсонського відділень.

Великою подією були численні міжнародні та всеукраїнські симпозіуми та конференції з питань генетики, селекції та біотехнологій:

— I, II, III Міжнародна наукова конференція "Фактори експериментальної еволюції організмів" (Алушта, 2003, 2004, 2006);

IV Міжнародна наукова конференція "Геном рослин" (Одеса, 2003).

Міжнародні ювілейні читання, присвячені сторіччю з дня народження Ервіна Чаргaffa (Чернівці, 2005);

Міжнародна науково-практична конференція "Генетичні ресурси для адаптивного рослинництва: мобілізація, інвентаризація, збереження, використання" (Львів – Оброшино, 2005);

— Наукова конференція "Проблеми екогенетики в Україні" (Яремче, 2005);

— Науково-практична конференція "Проблеми онко-генетики: наукові та прикладні аспекти" (Київ, 2002);

— Міжнародна науково-практична конференція "Селекція та насінництво в Україні, присвячена сторіччю з дня народження акад. В.Г. Кириченка" (Одеса, 2004);

— Міжнародна конференція "Досягнення та пріоритетні напрямки в технології селекції рослин родини гарбузових" (Мерефа, 2004);

— Міжнародна науково-практична конференція "Пріоритетні напрямки генетики, селекції та біотехнології рос-

лин родини пасльонових" (Мерефа, 2005);

— II Міжнародна науково-технічна конференція "Екобіотехнології" була лівля в АГГІС" (Київ, 2006);

— Міжнародні Ліннеївські читання присвячені 300 річчю з дня народження Карла Ліннея (Луганськ, 2007);

Наукова конференція "Сучасна біотехнологія в сільському господарстві та медицині" (Київ, 2005);

— Науково-практичний семінار "Проблеми отримання та використання генетично модифікованих і клонованих організмів" (Біла Церква, 2004);

— Міжнародна науково-практична конференція "Аграрна наука і освіта X" (Умань, 2006);

— Міжнародна наукова конференція, присвячена 210-й річниці Софіївки "Старовинні парки і ботанічні сади наукові центри збереження біорізноманіття та охорони історико-культурної спадщини" (Умань, 2006);

— Міжнародна наукова конференція "Проблеми збереження, відродження та збагачення біорізноманітності умовах антропогенної зміненого середовища" (Кривий Ріг, 2005);

Наукова конференція, присвячена сторіччю з дня народження ака, В.М. Ремесла (Миронівка, 2007);

— Наукові читання, присвячені 95-річчю з дня народження проф. Зелінського (Київ, 2007).

6. Викладання генетики, селекції та біотехнології

В Україні крім біологічних факультетів національних університетів курс генетики, селекції, біотехнології викладають в аграрних, медичних, педагогічних вузах, у кожному із них профільні дисципліни викладаються в більшому чи меншому обсязі. У зв'язку з прог

ресурсом генетичної інженерії, біотехнології та соціальними проблемами, ними створеними, є потреба у наданні основ генетичних знань екологам, бізнесменам, юристам. Історично кафедри генетики підіно працюють у Київському, Харківському, Одесському, Львівському національних університетах.

Викладання генетики студентам вищих медичних закладів забезпечують кафедри медичної біології та генетики (Буковинська державна медична академія, Чернівці; Одеський державний медичний університет; Донецький державний медичний університет; Українська медична стоматологічна академія, (Полтава); Івано-Франківська медична академія, Запорізький державний медичний університет, Луганський державний медичний університет та ін.).

За звітний період відкрито нові кафедри генетичного спрямування: молекулярної генетики та біобезпеки (Національний аграрний університет, Київ), молекулярної генетики на біотехнології (Чернівецький національний університет), садово-паркового господарства та генетики рослин (Запорізький національний університет). Відкрито аспірантуру за спеціальностями: "Молекулярна генетика" у Чернівецькому національному університеті, "Біотехнологія" у Національному аграрному університеті, "Генетика" у Запорізькому національному університеті.

Відкрито нові фахові спеціалізації: "Селекція і генетика сільськогосподарських рослин" в Національному аграрному університеті, "Насінництво польових культур" в Інституті агротехнологій (Кам'янець-Подільський). Розпочато підготовку фахівців зі спеціальності "Біотехнологія" в Національному аграрному університеті, Київському національному університеті харчових техно-

логій, Національному технічному університеті "КПІ", Національному авіаційному університеті (Київ), Харківському фармацевтичному університеті, Українському державному хіміко-технологічному університеті (Дніпропетровськ).

Філіали кафедр Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка працюють на базі Інституту молекулярної біології та генетики НАН України, Інституту клітинної біології та генетичної інженерії НАН України, філіал кафедри генетики Одеського державного національного університету ім. І.І. Мечникова на базі Південного біотехнологічного центру. На базі Інституту овочівництва і баштанництва УААН в 2007 році діє 9 філій вузівських кафедр.

У місті Берегове функціонує угорською мовою Педагогічний інститут із поглибленим вивченням декоративного садівництва та виноградарства, ці предмети викладають співробітники Закарпатського інституту агропромислового виробництва УААН.

Крім нормативних курсів "Генетика", "Загальна та молекулярна генетика", "Прикладна генетика з основами цитології", "Генетика і селекція рослин", "Генетика сільськогосподарських тварин", "Селекція сільськогосподарських тварин", викладачі університетів та вчені читають спецкурси: "Структура гена", "Клітинна селекція рослин", "Методи експериментального мутагенезу", "Генетика людини", "Основи молекулярної генетики", "Стовбурові клітини: основні напрямки досліджень", "Основи біоетики", "Сучасні методи селекції з основами генетичної інженерії", "Генетика людини з основами медичної генетики", "Генетика мікроорганізмів", "Селекція лікарських

рослин", "Селекція і насінництво польових культур", "Селекція рису", "Насінництво і насіннєзвавство рису", "Насінництво і насіннєзвавство зернових культур", "Рисовництво", "Генетичний аналіз", "Спеціальна генетика", "Цитогенетика", "Мутагенез і репарація", "Регуляція активності генів".

В інших університетах, де немає базових кафедр генетики, цю науку викладають фахівці іншого близького біологічного профілю. Наприклад, викладачі кафедр ботаніки та садово-паркового господарства біологічного факультету Волинського державного університету ім. Лесі Українки викладають курси "Генетика", "Генетика і селекція рослин", "Сучасні аспекти клітинної біології", "Генетика людини".

Викладання генетики і селекції у Вінницькому державному аграрному університеті ведеться відповідно кафедрами: ботаніки, генетики та фізіології рослин, селекції та насінництва. У Вінницькому державному педагогічному університеті викладання генетики ведеться кафедрою біології.

Щорічно при кафедрі селекції, насінництва та генетики сільськогосподарських рослин (Кам'янець-Подільський), проводяться навчання агрономів аprobatorів (Хмельницьке відділення). Кафедрою біології рослин Луганського національного університету в 2004 р. проведено Всеукраїнську школу семінар "Арабідопсис в учбовому процесі, генетико-селекційних дослідженнях і як донор генів селекції культурних рослин".

В Асканії-Нова працює школа підвищення кваліфікації фахівців тваринників, постійними викладачами якої є співробітники Асканійського відділення. Крім того, ними прочитано цикли лекцій в Херсонському державному аграрному університеті та в Миколаїв-

ській державній аграрній академії з методології сучасних наукових досліджень у тваринництві.

Як і раніше, невідкладним завданням є відкриття кафедр і спеціалізації з генетики в усіх пронідних класичних та аграрних університетах України. Викликає занепокоєння, що у нових навчальних планах підготовки фахівців з агрономічного напрямку освітньо-кваліфікаційного рівня "Бакалавр", Міністерством освіти та науки і Міністерством агрополітики передбачено значне зменшення кількості годин на викладання генетики і селекції. Є думка звернутись до Міністерства освіти та науки і Міністерства агрополітики з пропозицією призупинення зменшення годин на викладання генетики, се-лекції та насінництва і збільшення їх до 100–120 годин.

7. Міжнародна діяльність

Членство Товариства в Міжнародних генетичних спілках стимулюється необхідністю сплати вступного та щорічних вносів у валюті, що неможливо при нашому наявному фінансовому стані. Серед міжнародних контактів окремих установ у першу чергу варто відзначити активну участь у міжнародних програмах та баґатосторонніх науковій діяльності, стажування співробітників.

Інститут молекулярної біології та генетики НАН України проводить спільні дослідження і підтримує міжнародні зв'язки з 29 закордонними науковими організаціями, серед яких: Інститут біології гена РАН (Москва); Інститут молекулярної генетики РАН (Москва); Інститут дослідження раку Е. Рузелет (Денвер, США); Інститут молекулярної генетики (Прага, Чехія); Європейський консорціум з вивчення поліморфізму ДНК Y-хромо-

соми, Європейський консорціум із молекулярної генетики муковісцидозу, Інститут молекулярної генетики Макса Планка (Берлін, Німеччина), Пенсильванський Державний Університет (США), Університет Гумбольдта (Берлін, Німеччина) та ін.

У складі Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва функціонує Національний центр генетичних ресурсів рослин України, який очолює к.б.н. В.К. Рябчун. Центр підтримує наукові зв'язки більш ніж із 25 генбанками і науково-дослідними установами 13 країн світу, у тому числі з Міжнародним інститутом генетичних ресурсів рослин (Рим, Італія), Всеросійським Інститутом рослинництва ім. М.І. Вавилова (Санкт-Петербург, Росія), CIMMYT (Туреччина), ICARUS (Сирія).

З 2004 р. Україна бере участь у створенні Європейських інтегрованих колекцій генетичних ресурсів рослин (AECG). Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва здійснює міжнародне співробітництво з науковими установами Російської Федерації: Белгородська сільськогосподарська академія, Всеросійський інститут зернових і зернобобових культур (Орел), Інститут цитології і генетики (Новосибірськ), Всеросійський інститут олійних культур (Краснодар), Інститут генетики і цитології (Білорусь), Білоруська державна сільськогосподарська академія, Інститут кормових культур (Болгарія), Університет з техніки сільського і лісового господарства (Китай), Селекційна станція (Хадмерслебен, Німеччина). Окрім науково-дослідних установ, партнерами Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва є понад 10 компаній, зокрема яких "Піонер-Дюпон" (філія у Франції), "Сингента" (Швейцарія), "Санінтербрю" (Франція), "Малтирап

Франс" (Франція), "Доу АгроСайенс" (США).

Інститутом овочівництва і баштанництва УААН укладено договори про творчу співпрацю з Інститутом генетики АН Республіки Молдова, ВНИІССОК (Росія), Інститутом селекції овочевих культур Білорусі (м. Мінськ), Синзянською академією аграрних наук; Шандунською академією с.-г. наук (Китай) з метою проведення спільніх науково-дослідних робіт із питань обміну генетичними ресурсами і сортами овочевих рослин.

Члени первинного осередку Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва — аспіранти кафедри генетики, селекції і насінництва — підтримують міжнародні зв'язки зі Свальовським інститутом селекції рослин (Швеція) та Міжнародним алелопатичним товариством (США).

У спільному з Румунією і Болгарією проекті з охорони лісових насаджень беруть участь співробітники Інституту лісового господарства і агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького (Івано-Франківськ).

Інститут розведення і генетики тварин УААН має творчі зв'язки та проводить спільні наукові дослідження з науковими установами, фірмами різних країн: Білорусі, Казахстану, Канади, Молдови, Німеччини, Польщі, Росії, США, Чехії та інших країн. Так, у 2006 році розробки інституту з проблем біотехнологій були презентовані на міжнародній виставці "БІО-2006" (Чикаго, США).

Досить вдале співробітництво із вивченням сортів сої селекції ННЦ інститут землеробства УААН продовжується із фірмою "Моррісон і партнери" із Північного Норфолка (Велика Британія). Чотири сорти сої внесено в Реєстр у Європейському Союзі. Сфера

співробітництва дещо розширилась, і зараз у Великій Британії проходять виробничу перевірку сорти білого та жовтого оленіну селекційного інституту землеробства УААН. Два з них – Дієта та Володимир внесені до Реєстру у Великій Британії та інших країнах Європейського Союзу.

Кафедра генетики та біотехнології Львівського національного університету підтримує широкі контакти з низкою наукових та виробничих установ, зокрема Московським державним університетом (Росія), Інститутом біохімії ім. Баха РАН (Москва, Росія), Інститутом хімічних проблем (Баку, Азербайджан), Ганс Кньоль Інститутом дослідження природних сполук (Йена, ФРН), Лундським університетом (Швеція), університетами м. Фрайбурга (ФРН), м. Ов'єдо (Іспанія), м. Нігата (Японія), штату Кентуккі (США), Вашингтонським університетом (Сістл, США), Гарвардським університетом (Бостон, США), Рурським університетом (Бохум, Німеччина), Технічним Університетом (Ліон, Франція), Вищим Інститутом прикладних наук і технологій (Сюссе, Туніс).

За звітний період члени Асканійського відділення надавали постійну методичну допомогу і консультації для підвищення ефективності співпраці Українсько-Німецького товариства "Асканія – Генетик", брали участь у проведенні спільному канадсько-українського проекту розвитку м'ясного тваринництва та кормовиробництва, співробітництво з аграрним університетом ім. Г. Менделя (Брюно, Чехія). Членами відділення підготовлено доповідь України для ФАО при ООН "Генетичні ресурси вівчарства України".

Протягом звітного періоду член первинного осередку Вінницького державного аграрного університету підприємства співпрацювали з Луганським та Пенсильванським університетами (США) та галузі сільського господарства.

Наукова робота щодо вивчення молекулярної організації геномів вищих рослин проводиться кафедрою молекулярної генетики та біотехнології Чернівецького національного університету – співробітництвом з науковцями університетів м. Тюбінген (Німеччина), м. Бері (Швейцарія), м. Катовіце (Польща).

Співробітники кафедри селекції, на сінництва і генетики сільськогосподарських культур (Хмельницьке відділення) та Науково-дослідного інституту круп'яних культур підтримують тісні зв'язки з науковцями лабораторії спеціалізації і речки Інституту землеробства кормів Республіки Білорусь; Інститутом зерновобових і круп'яних культур Росія; з Інститутом селекції і академією рослин Польща.

Інститутом рису УААН (Херсонське відділення), щорічно здійснюються обмін селекційним матеріалом з Всеросійським НДІ рису (Краснодар).

Все ширше практикується участь українських фахівців у конкурсах на отримання міжнародних фінансових грантів. Конкретно, науковці Львівського відділення з Інституту біології клітини НАН України виконують 8 Міжнародних проектів серед яких: INTAS – З проекти, NATO – 2, FIRCA-1, CRDF 1, на кафедрі генетики та біотехнології Львівського національного університету ім. І.І. Франка мають договори INTAS-1 та CRDF-1. Інститут молекулярної біології та генетики НАН України мав значну кількість міжнародних грантів, а

саме. NATO — 9, INTAS-11, Держдепартамент США — 2, МАГАТЕ — 1 та ін.

Відділ генетики мікроорганізмів Інституту мікробіології та врусології ім. Заболотного НАН України підтримує міжнародні наукові зв'язки з вченими Німеччини, іспанії та США в рамках програм INTAS, CRDF та особистих контактів.

Напружена праця генетиків, біотехнологів та селекціонерів України отримала наукове та державне визнання. Державну премію України в галузі науки і техніки 2005 р. за підручник "Біотехнологія рослин", — отримали В.А. Кунах, М.Д. Мельничук, Т.В. Новак. Премію НАН України ім. С.М. Гершензона в галузі молекулярної біології та молекулярної генетики присуджено члену-кореспонденту НАН України А.В. Риндич за цикл праць "Структура і експресія еукаріотичних і вірусних генів" (2005 р.), Л.Л. Лукаш та Л.А. Лівшиць — за цикл праць присвячений сучасним проблемам мутагенезу (2007 р.). Премію НАН України ім. В.Я. Юр'єва за цикл праць "Генетичні основи клітинної селекції, інженерії рослин та селекційні білкові маркери" присуджено Я.Б. Блюму, В.А. Кунаху, Л.А. Лісневич (2002 р.). Премію НАН України ім. Симиренка (2005 р.) за цикл праць з експериментального мутагенезу присуджено В.Ф. Логвиненко. Премію НАН України ім. М.Г. Холодного (2007 р.) за монографію "Біотехнологія лікарських рослин. Генетичні та фізіологічно-біохімічні основи", присуджено В.А. Кунаху.

Сподіваємося, що зміни на країні у політичному та економічному житті суспільства зможуть створити сприятливіші умови для роботи Президії та Ради Товариства нового складу і для розвитку вітчизняної науки.